

An aerial photograph of a village in the Pyrenees mountains. The village features traditional stone buildings with dark, steeply pitched roofs. A prominent church with a tall, square tower is visible in the lower center. The surrounding landscape is lush green with rolling hills and a winding road. The foreground is partially obscured by out-of-focus green foliage.

VAL D'ARAN
Era essència des Pirenèus

POBLES

#EsNòstiPòbles

www.visitvaldaran.com

POBLES

3 VAL DE TORAN
CANEJAN

4 BAUSEN
LES

5 BOSSÒST

6 VILAMÒS
ARRÓ

7 ARRES
ES BÒRDES

8 BEGÒS

9 BENÒS
BETLAN
VILA

10 ARRÒS
AUBÈRT

11 VILAC
MONT

12 MAPA

14 MOTCORBAU
GAUSAC

15 CASAU
VIELHA

17 BETREN
ESCUNAHU

18 CASARILH
GARÒS

19 ARTIES

20 GESSA
SALARDÚ

21 UNHA

22 BAGERGUE
TREDÒS

23 BAQUEIRA
MONTGARRI

1 VAL DE TORAN

S'accedeix des de **Pontaut**, l'últim nucli habitat abans d'arribar a la frontera (Pont de Rei), que comprèn les antigues casernes dels carrabiners, així com el pont d'un únic i alt arc que dona nom a l'indret (Pont Alt).

Al vessant de la muntanya poden veure's les ruïnes del gran rentador de mineral (esfalerita o blenda) que, procedent de les **mines de Liat**, arribava transportat per un telefèric de més de 13 km de longitud. Estigué en funcionament des de 1911 fins a la Guerra Civil.

L'activitat minera a la Val de Toran fou molt important durant el segle XIX i el primer terç del segle XX, originant l'aparició d'un elevat nombre d'aldees, amb gran densitat de població en aquells anys. Comencem un recorregut pels petits pobles de **Canejan**, **Porcingles**, **Bordius** i **Sant Joan de Toran** (poble pintoresc de cases de pedra molt cuidades) i la petita **capella de Sant Joan Baptista**.

Al fons de la vall es troba el **Refugi dera Honeria**, en record de l'antiga foneria de plom que va funcionar durant el segle XIX. És també el punt d'inici d'algunes rutes de senderisme i d'alta muntanya que, a través d'antics camins miners, ens porten fins a les antigues mines de Liat (2.300 m). Aquest recòndit paratge ofereix una pau única i unes espectaculars vistes de la Val de Toran.

2 CANEJAN

Vila Florida. En un extrem de la Val de Toran i situat al costat de la frontera amb França, enfilat sobre un vessant pronunciat, aquest poble ofereix una de les millors panoràmiques del Baix Aran (Baish Aran) i els pobles de Les i Bausen.

És el punt d'inici d'un agradable passeig per un camí històric fins al nucli de **Porcingles** (8 km a/t, 3 h en total).

3 BAUSEN

Aquest idíl·lic poble pot presumir d'haver conservat la seva autenticitat i la seva bella arquitectura tradicional. Les seves característiques façanes esglaonades i les balconades de fusta fan de Bausen un magnífic exemple de l'arquitectura tradicional aranesa.

També és conegut per ser el punt d'inici de l'excursió que rodeja una espectacular fageda: el **Bosc de Carlac** (ruta circular de 5 km a/t, 2 h en total).

Pregunta a un dels seus habitants pels «**Amants de Bausen**». Et commourà la bonica llegenda sobre l'amor de dos joves l'any 1900 que originà el cementiri de Teresa. Es tracta d'un minúscul cementiri que només té una tomba: la de Teresa. Per aquest motiu, es considera el cementiri civil més petit d'Espanya. Es troba situat als afores del poble, al plàcid paratge de Coret, una planura poblada d'acàcies des d'on es poden albirar unes impressionants vistes sobre la **Val de Toran** i la plana de Les (**Era Lana**).

4 LES

Les té al seu subsòl aigües termals de propietats molt saludables per a la pell, que s'utilitzen al centre lúdic-termal **Termes dera Baronia**. El seu nom prové de l'antiga residència dels barons de Les (La Baronia), la qual es troba a pocs metres del balneari. Aquest és el punt d'inici d'un agradable passeig fins a la **Capèla dera Lana**, una petita capella envoltada de prats.

Es poden realitzar visites guiades durant tot l'any, amb reserva prèvia, al centre de producció ecològica d'un dels caviars d'esturió més valorats del món: el **Caviar Nacari**.

Al bell mig de la plaça i al costat de l'església es pot admirar l'alt tronc de l'abet allà plantat. Es tracta de l'**Haro** que, cada any, seguint una tradició mil·lenària molt present encara avui dia, es crema la nit de Sant Joan en una gran festa popular amenitzada amb música tradicional, coneguda com la **Crema der Haro**. L'any 2015 va ser declarada Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO. Des de la plaça s'inicia la pujada al castell feudal, conegut com a **Castèth de Pijoèrt**, que data dels segles XII-XV. A mig camí, trobem la **capella romànica de Sant Blas**.

5 BOSSÒST

Població que acull un dels millors exemplars de l'arquitectura romànica aranesa: l'**església dera Mair de Diu dera Purificacion** (RR d'Aran) (segle XII), declarada Bé Cultural d'Interès Nacional. Des de la plaça de l'església es pot accedir caminant a la part més antiga del poble, el barri del **Cap dera Vila**, on es troba un antic **safareig públic**.

Ruta de les ermites protectores: Val la pena visitar les set capelles que envolten el poble i que, segons diu la llegenda, les construïren els seus habitants per protegir-se de la pesta: **Sant Cerat**, **Sant Joan Crisòstom**, **Sant Fabian** e **Sant Sebastian**, **Era Pietat**, **Sant Antòni**, **Santa Eulària** (ruïnes) i la de **Sant Ròc** (patró del poble). Des d'aquesta última capella s'inicia una breu pujada fins a les ruïnes del castell i la capella romànica de **Santa Eulària**, prop de la cova de la **Soala de Casteràs**.

Bossòst està travessat pel bonic passeig arbrat que voreja el riu Garona, anomenat **Eth Grauèr**, amb cases d'aire francès, al voltant del qual sol haver-hi molta activitat comercial, bars i restaurants.

L'itinerari més espectacular que es pot fer des de Bossòst és la pujada al **Pòrt deth Portilhon**, un recorregut que transcorre per un frondós bosc d'avets, on és obligatori fer una parada al mirador per gaudir d'una espectacular vista del poble i del **bosc de Margalida**, que es troben just al davant.

Podem acabar la visita gaudint d'una visita guiada a la cerveseria d'elaboració artesana **Refu Birreria**, on es produeixen més de 7 tipus diferents de cervesa amb el segell de **Garantia Val d'Aran**.

6 VILAMÒS

La seva ubicació a la falda del Montludde ofereix una magnífica panoràmica del **massís de la Maladeta** i l'**Aneto** (3.404 m), el pic més alt del Pirineu.

Es considera el poble més antic de la vall i té l'**església romànica de Santa Maria** (segles XI-XII), que incorpora als seus murs un gran nombre d'**esteles romanes** (segles IV-V dC), la capçalera de la qual va ser reformada entre els segles XVI i XVII. Al seu carrer principal es troba la **casa-museu Çò de Joanchiquet**, que val la pena visitar per conèixer de prop la forma de vida tradicional aranesa fins al segon terç del segle XX. A través d'un carreró lateral del museu, s'accedeix a l'antic **safareig porticat**, que integra a més a més la font i l'abeurador. En un dels pilars que sostenen aquesta gran coberta unitària, una inscripció ens proporciona la possible data de construcció: 1773. També recomanem fer una visita al **forn de la calç** (Horn de Caudia) i a la propera **ermita romànica de Sant Miquèu** dels segles XI i XII, des d'on es poden veure unes magnífiques vistes de l'**Aneto** i el **massís de la Maladeta**.

7 ARRÓ

Aquesta població de tan sols mig centenar d'habitants és una de les més petites de la Vall. Al municipi trobem l'església romànica de Sant Martí, dedicada al seu patró. El deteriorat estat de la façana fa evident la seva antiguitat, ja que, a diferència de les esglésies parroquials dels pobles veïns, aquesta capella no ha aconseguit aguantar les inclemències de la dura climatologia d'alta muntanya. Segons explica la llegenda, Sant Martí passà tranquil·lament pels seus carrers a cavall i es trobà amb un captaire en estat deplorable. El pobre estava a punt de morir de fred en ple mes de novembre. **Sant Martí** se'n compadí i li lliurà la meitat de la seva capa perquè pogués abrigar-se. Però en

realitat aquest captaire era el mateix dimoni, que, amb la intenció que el Sant morís de fred, enginyà aquest pla per quedar-se amb la seva vestidura sense que se n'assabentés. Malgrat tot, finalment no ho aconseguí, perquè en aquell precís instant sortí el sol i començà a escalfar, fent que ja no fos necessari abrigar-se per prosseguir amb la marxa.

8 ARRES

El poble d'Arres està integrat per dos nuclis de població al vessant de la **Montanha d'Uishèra: Arres de Jos**, a baix, i **Arres de Sus**, a dalt. A mig camí entre l'un i l'altre, al segle XVIII es construí l'**església parroquial de Sant Joan**, que proporciona al conjunt un gran valor pintoresc.

8.1. Arres de Jos: Situat en un replà de la muntanya, a 1.267 m d'altura, té una petita església romànica dedicada a **Sant Fabian**. Hi destaquen especialment el bell absis, decorat amb arcuacions i lesenes, i l'estela tardo romana, re aprofitada com a petita finestra a la façana oest.

8.2. Arres de Sus: Des d'aquest nucli superior, surt una pista forestal que arriba fins a la **Bassa d'Arres** travessant frondosos boscos de coníferes i enllaçant amb el punt d'accés a la **Mina Victoria**, unes importants mines de zinc, en funcionament fins els anys 40 del segle XX, que actualment es troben museïtzades. Inclouen un recorregut exterior senyalitzat i durant l'estiu és possible d'efectuar una visita guiada a l'interior d'una de les seves galeries. Si continuem per la pista, arribem fins a una altra històrica explotació minera: la **Mina de Margalida**.

9 ES BÒRDES

El poble d'Es Bòrdes s'originà entre els segles XVII i XVIII al voltant de la fortificació del **Castèth Leon** per tal d'allotjar a les famílies dels soldats que constituïen la guarnició de la fortificació.

Castèth Leon: La fortificació construïda durant la invasió francesa de 1283 damunt d'un promontori, a la confluència dels rius Garona i Jòeu, permetia el control d'aquest important encreuament de camins. Pel seu alt valor estratègic, fou la seu del governador reial i un dels principals escenaris de la història d'Aran, fins a la seva destrucció l'any 1719 per part de les tropes franceses en el decurs de la guerra de la Quàdruple Aliança. Els treballs arqueològics portats a terme han permès recuperar el perímetre emmurallat i la fonamentació de la torre de l'homenatge, així com d'altres edificis.

Al costat de la porta de l'església parroquial d'**Era Mair de Diu deth Roser** (segle XIX), hi ha encastada al mur la llosa sepulcral (segle XIV) d'un cavaller del castell, la qual representa al difunt jacent i en actitud de pregària.

Es Bòrdes fou també l'escenari més cruent de la invasió de la Vall d'Aran pels maquis (del 19 al 29 d'octubre de 1944). Els forats de bala que resten a la façana del campanar són el record d'aquests combats. A més, el poble és el punt de partida d'una de les excursions més boniques de la Vall d'Aran: la vall de l'**Artiga de Lin** i la **surgència dels Uelhs deth Joeu**, on reapareixen les aigües de la glacera de l'Aneto. Per aquí també travessa el **Camin Reiau**, la via històrica principal de la vall. Cap al nord trobem un tram molt bell, que conserva l'empedrat i els murs originals. Poc després d'abandonar el poble i creuar el riu Joeu per un antic pont, arribarem a un pintoresc i **antic safareig** sota una gran teulada de pissarra.

És molt recomanable fer l'itinerari circular caminant entre els castanyers, les rouredes i les verdes pastures, que des d'Es Bòrdes i seguint antics camins de ferradura ens condueixen pels pintorescs pobles d'**Arró, Vilamòs, Begós i Benós**.

10 BEGÓS

Aquest petit poble té una petita però a la vegada interessant església **dedicada a Sant Ròc** d'origen romànic, que conserva d'aquest estil la capçalera i una bonica pica baptismal. La nau es cobreix amb una volta ogival. En els últims anys s'han recuperat algunes pintures murals d'època moderna. També destaca la casa amb **torre de Socasau**.

11 BENÓS

Aquest tranquil poble, ubicat a 910 m, compta amb un petit i pintoresc nucli de cases en el qual cal destacar la seva església dedicada a **Sant Martí** datada del segle XII, una de las més antigues de la Vall.

12 BETLAN

Construït en un replà sobre el riu Garona i envoltat de prats, el poble té unes boniques vistes sobre l'extens bosc d'**avets de Baricauba**, situat a l'altre costat de la vall. Les millors vistes s'obtenen des del mirador-cementiri situat prop de l'església parroquial d'origen romànic dedicada a **Sant Pèir**. Aquesta població, que en documents medievals apareix com a Bella, Bela, Bellano i Betlano, és coneguda per la llegenda del **gegant Mandronius**, qui, segons diuen, lluità contra els romans que envaïren la vall fins a caure ferit de mort. També explica la llegenda que s'amagava en una petita cova vora el poble.

13 VILA

Escalonat al vessant de la muntanya i sota el bosc de Mariagata, el poble ofereix una bonica **panoràmica del bosc de Baricauba** i dels **cims del Montcorbison** (2.172 m) i de l'**Entecada** (2.267 m). A l'entrada del poble trobem la petita **capella de Sant Miquèu**.

Des del mateix poble es pot enllaçar amb la població d'Arròs sense haver de tornar a la carretera general, gaudint d'unes **esplèndides vistes**.

14 ARRÒS

En una cota inferior trobem el poble d'Arròs. Al centre del poble s'alça una gran casa senyorial d'estil neoclàssic, coneguda com a **Ço deth Senyor d'Arròs**, que allotja l'**Archiu Generau d'Aran**. Aquest arxiu guarda la documentació històrica de la Vall. Entre els documents de l'època medieval i moderna que s'hi guarden, destaca l'**Era Querimònia**, una recopilació dels drets dels aranesos concedida l'any 1313 pel rei d'Aragó, Jaume II.

Formant part del mateix conjunt, trobem una edificació més antiga amb finestres renaixentistes. Actualment, la seva planta baixa allotja el **Petit Museu de l'Escola**, que, amb mobiliari i materials originals, vol donar a conèixer com era una escola rural del segle XX. Els antics pupitres, els mapes, la pissarra i el material escolar que s'exposen es van recuperar de l'antiga escola del poble de Vila abans de la seva demolició. El poble també conserva l'**antic safareig**.

15 AUBÈRT

Al fons de la vall trobem el poble d'Aubèrt, el qual té dues esglésies: l'**església de Sant Martí**, als afores, i l'**església deth Rosèr**, a la plaça. Aquesta té d'una petita nau romànica que data dels segles XII o XIII, a la qual s'adossa una gran torre amb un campanar octogonal del segle XVIII. Al carrer Major es troba l'**antic safareig** del poble, al costat d'una font i protegit amb una coberta a dues aigües.

16 VILAC

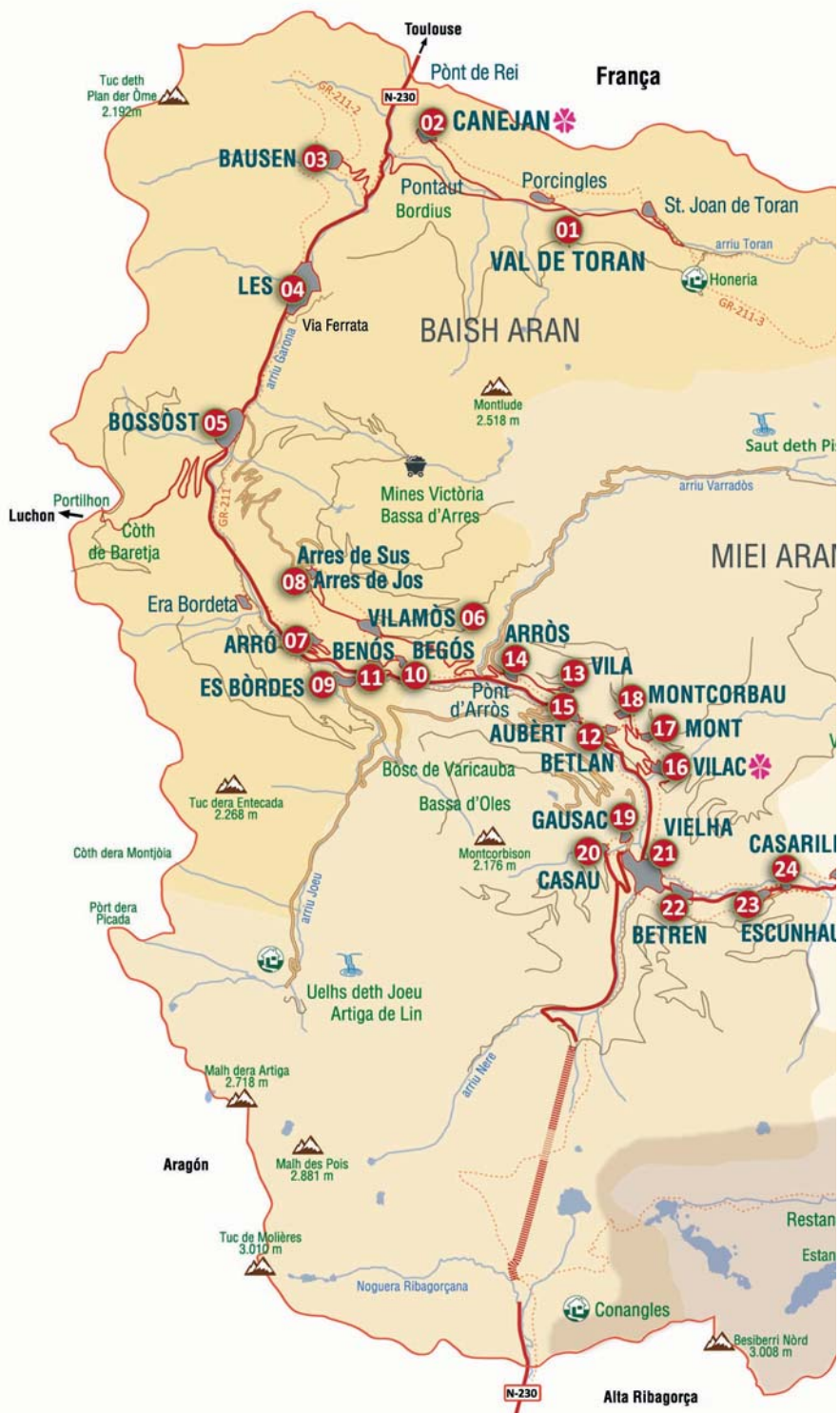

Vila Florida. Està situat a mitja altura, dominant la plana de Mijaran i prop del turbulent riu Salient, poc abans de desembocar al riu Garona. Des de lluny destaca l'elegant campanar gòtic de l'**església de Sant Fèlix** (RR d'Aran), d'estil romànic dels segles XII i XIII. A l'església s'accedeix a través d'un meravellós jardí-mirador. La interessant **portalada romànica** de l'església, amb timpà esculpit presidit per Crist en Majestat, ens recorda a la de l'església de Bossòst. A l'interior destaquen dues belles **piques romàniques**, així com diversos suports d'altar. No us podeu perdre la **visita al campanar**, l'únic visitable de la Vall d'Aran. Des de dalt, a més de les meravelloses vistes de Vielha, la **plana de Mijaran** i **les muntanyes de Sarraèra i del Pòrt de Vielha**, ens sorprendran els delicats finestrals gòtics i les majestoses campanes, algunes de gran antiguitat, que penjen d'un robust castell de campanes, així com el mecanisme del rellotge, de principis del segle XVIII. El poble conserva casalicis amb llindes dels segles XVII i XVIII.

17 MONT

Una mica separada del nucli urbà i a l'entrada d'aquest, s'alça l'**església parroquial dedicada a Sant Laurenc**. De la primitiva església romànica, només en queda el portal i la pica baptismal. Encastada a la **fontabeurador** del poble, trobem una peça de marbre blanc en la qual apareix tallat en relleu el **crismó o monograma de Crist**, una peça romànica del segle XII, segurament procedent de la primitiva església.

Lleida / Barcelona

18 MONTCORBAU

Ofereix una esplèndida panoràmica de les **muntanyes de Sarraera** i del **Pòrt de Vielha**, els cims blancs de les quals contrasten amb el verd paisatge del frondós **bosc de Baricauba**. Hi trobem l'**església de Sant Estèue**, d'arquitectura gòtica i barroca. Al mur de la portalada, del segle XVIII, es troben inserits elements molt anteriors: una **estela tardo romana** (segles IV-V) i un **crismó**, juntament amb altres elements procedents de la primitiva església romànica. Si continuem avançant pel mateix carrer de l'església, trobem el **safareig públic** i, caminant durant uns 10 minuts a peu per sobre del poble, arribem a l'**ermita de la Mair de Diu des Desemparats**. Als voltants hi ha una agradable zona de pícnic i barbacoes, amb unes panoràmiques espectaculars.

19 GAUSAC

Situat a 2 km de Vielha, aquesta petita població té la bonica **església de Sant Martí de Tours**, d'arquitectura gòtica. Destaca la seva **torre fortificada gòtica** (segles XV-XVI), de secció octogonal i rèplica, a menor escala, de la torre-campanar de Vielha. A l'igual d'aquesta, a la base i sota d'una gran arcada s'obre la porta d'accés. Un bloc incrustat al mur lateral mostra un **Crist crucificat en alt relleu**. Als murs exteriors de l'església es poden veure altres relleus integrats a la paret com ara, entre d'altres, alguns **fragments d'esteles funeràries** d'època romana. A l'interior preserva una bonica **pica baptismal romànica**, que conserva una part superior barroca, bellament tallada i policromada.

20 CASAU

Situat en un entorn privilegiat, presidit pel **Montcorbison** i amb unes vistes espectaculars per sobre de Vielha i tota la part superior de la Vall, aquest és el primer poble de la nostra comarca entrant des del túnel de Vielha.

Destaca la seva **església dedicada a Sant Andreu**, un bon exemple de confluència de diversos estils arquitectònics i amb una robusta torre-campanar d'evident caràcter defensiu, que data de l'any 1613. A l'interior conserva una bonica **pica baptismal romànica** i una interessant col·lecció d'**imatgeria gòtica i barroca**.

21 VIELHA

Capital de la Vall d'Aran, Vielha és una petita ciutat pirinenca situada a 974 metres d'altitud en un eixamplament de la vall, a la confluència dels rius Garona i Nere, que travessen la població. Vielha actualment allotja el 40 % de la població de la Vall. Els seus barris nous, amb una àmplia i variada oferta comercial, formada especialment per botigues d'esports d'aventura, alta muntanya i neu, així com de productes artesans, i amb el complex esportiu del **Palai de Gèu**, contrasten amb el sabor dels estrets carrers i les cases antigues (segles XVI i XVII) del **barri antic**, on es poden degustar variades ofertes culinàries en molts dels seus restaurants amb encant, gaudir de les seves populars rutes de tapes o prendre una copa a la nit. Però Vielha també ofereix una àmplia i variada oferta de visites culturals. A la plaça major s'alça l'**església de Sant Miquèu** (RR d'Aran), amb la seva imponent **torre octogonal** del segle XV, amb

matacà i sageteres defensives, rematada per una esvelta agulla de pissarra. La seva base alberga el gran **portal gòtic** d'accés del segle XIV. L'interior, a més del **retaule gòtic** i la preciosa **pica baptismal romànica**, amaga una obra mestra de l'estatuària romànica del segle XII: el Crist de Mijaran. Aquest bust de fusta, bellament tallat i policromat, és l'únic fragment conservat d'un gran conjunt que representa el descens de Crist de la creu. S'ha considerat que és obra de l'anomenat Taller d'Erill, que ha deixat diverses obres a la vall veïna de Boí i a la Vall d'Aran.

Entre d'altres llocs de visita obligada, s'inclouen el **Musèu dera Val d'Aran**, la casa senyorial **Çò de Rodès** i la **Fabrica dera Lan** (La Fàbrica de la Llana). La visita del primer lloc, situat en una casa fortificada del segle XVII amb interessants finestrals renaixentistes, permet de descobrir el singular i complex passat de la Vall d'Aran. Molt a prop, al mateix carrer Major, es troba la preciosa casa **senyorial Çò de Rodès**. I, més amunt, al final del nucli urbà, hi ha l'antiga **fàbrica de llana** museïtzada, que permet de veure una antiga màquina de filar anglesa coneguda com a **Mule-Jenny**, clau durant el fenomen de la Revolució Industrial, i conèixer el procés de transformació de la llana des dels flocs de les ovelles fins a les troques de fil per tricotar. A la **Plaça d'Aran**, davant de la seu a Vielha del Conselh Generau d'Aran, trobem el monument a **la Llengua i la Cultura Aranesa**, obra del dissenyador aranès André Ricard.

A la **zona de Mijaran** (sortint de Vielha en direcció a França) hi ha la **Pèira de Mijaran**, un gran megàlit que marca el centre geogràfic de la Vall d'Aran, i al voltant del qual, segons la tradició, els antics aranesos es reunien per prendre acords. Pels voltants es trobà una sepultura individual amb un petit parament de l'edat de bronze (1400-1200 aC), que actualment es conserva al **Musèu dera Val d'Aran**. A prop hi ha el santuari de **Santa Maria de Mijaran**. A la seva església romànica, construïda durant el segle XII i ara en ruïnes, els governadors de la Vall antigament juraven respectar els drets i els privilegis de la Vall d'Aran. Amb la recuperació del **Conselh Generau d'Aran** l'any 1991, cada 17 de juny, en commemoració d'aquest fet, les ruïnes de l'església romànica acullen els actes de la **fiesta nacional d'Aran**. L'any 1999, juntament amb aquestes ruïnes, s'inaugurà un nou santuari.

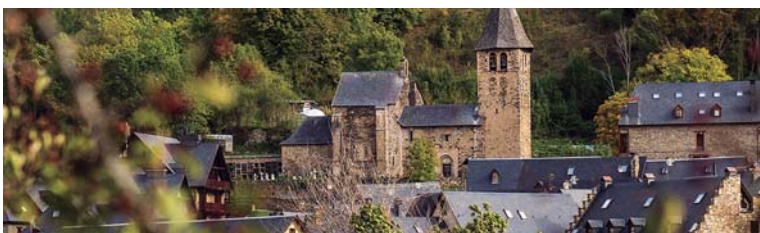
22 BETREN

Encara que està unit a Vielha, Betren és un petit poble que ha conservat gran part de les seves **cases antigues** dels segles XVII i XVIII, envoltades de patis, i les característiques bordes, que s'utilitzaven com a estable a la planta baixa i com a paller a la part superior. El poble tenia una església a ambdós extrems. Originàriament, la parroquial era l'**església de Sant Sernilh**, de la qual ja només s'erigeix el campanar.

A l'altre extrem, arribant des d'Escunhau, es pot visitar l'**església de Sant Estèue** (RR d'Aran), una església de transició de l'estil romànic al gòtic. Destaquen la bella portalada, així com els finestrals d'estil gòtic. A l'interior s'hi exposa l'antic **mecanisme del rellotge**, de principis del segle XVIII. Al costat del riu Garona hi ha la **Mòla de Betren**, un antic molí fariner. Des d'aquí comença un sender preciós que, seguint el curs del riu, ens portarà fins a Vielha amb un agradable passeig de 10 minuts a peu (al costat de l'escola de Vielha).

23 ESCUNHAU

Té un interessant nucli urbà de carrers empedrats, on hi destaquen diverses cases antigues del més pur estil aranès; en particular, **Çò de Pèirjoan**, construïda l'any 1595, amb una preciosa façana renaixentista. És de visita obligada l'**església parroquial de Sant Pèir**, d'estil romànic, construïda entre els segles XI i XII, a la qual s'afegí, al segle XV, una capçalera gòtica, i als segles XVI o XVII, la torre-campanar. Destaquem la interessant **portalada romànica** tallada, el timpà de la qual mostra un **Crist crucificat**, molt similar al de les esglésies de Vielha i Gausac. A l'interior podem admirar una bella **pica baptismal romànica**, així com el **rellotge de campanar** més antic que es conserva a la vall, anterior al descobriment del pèndol l'any 1657.

24 CASARILH

Té un petit nucli urbà, on es poden descobrir algunes cases dels segles XVII-XIX, a més de l'**església dedicada a Sant Tomàs**, originàriament romànica, encara que molt reformada. A l'exterior i a la base del mur del campanar hi ha un gran bloc tallat amb tres cercles, el central dels quals mostra un **crismó**. La magnífica **talla romànica de Crist a la creu** que s'exposa al **Musèu dera Val d'Aran** procedeix d'aquesta església.

25 GARÒS

Vila Florida. Primer poble del municipi de Naut Aran, amb cases antigues dels segles XVII-XIX i l'**església de Sant Julià**, d'estil gòtic, amb una robusta **torre-campanar fortificada**, acabada l'any 1619. Les voltes de la capçalera estan decorades amb **pintures renaixentistes**. També conserva l'antic **mecanisme del rellotge de campanar**, que, gràcies a la seva extensa inscripció, sabem que fou construït el 1714 per un rellotger aragonès anomenat Juan Guerri.

Als afores del poble trobem la necròpolis **deth Haro** (segle IV-V dC), l'excavació de la qual proporcionà indicis de la presència cristiana més antiga de la Vall.

Garòs està a 2 km d'Arties, on el visitant pot donar un bonic passeig circular pel Camin Reiau i tornar pel **camí des Banhs**. Segons s'explica, a Garòs es trobà la tomba del mític **gegant Mandronius**, un guerrer aguerrit que liderà la lluita contra els invasors romans.

Vila Florida. El poble està situat a una altitud de 1.114 metres i s'estén al llarg de la plana on conflueixen els rius Valarties i Garona, que presideix l'espectacular **pic de Montardo** (2.833 m). La ciutat destaca tant pel seu conjunt monumental com per la seva infraestructura turística. També per ser un dels accessos, al seu vessant aranès, del **Parc Nacional d'Aigüestortes i l'estany de Sant Maurici** a través de la Vall de Valarties.

En un petit promontori s'alça l'**església parroquial romànica de Santa Maria** (RR d'Aran) del segle XII, declarada Bé Cultural d'Interès Nacional, a la qual es va afegir posteriorment una esplèndida **torre-campanar gòtica**, coronada per una esvelta teulada de pissarra. A l'interior, es pot admirar el **retaula gòtic** (segle XV) que presideix l'altar major, així com diversos retaules barrocs dels segles XVII i XVIII. Tanmateix, el més impressionant són les **pintures renaixentistes** que decoren les voltes i els murs, destacant, en particular, el **Judici Final** representat a la volta de la nau central o el **Pare Déu**, situat a l'altar major.

A l'altre extrem de la vila es troba l'**església de Sant Joan**, d'estil gòtic, actualment utilitzada com a sala d'exposicions temporals del **Musèu dera Val d'Aran**.

A més, el barri antic té notables exemples de **cases renaixentistes** dels segles XVI i XVII, com el **Çò de Paulet** i la torrassa i la capella de la **casa pairal dels Portolà**, actualment integrades al **Parador de Turisme d'Arties**. Un descendent d'aquesta important família va ser **Gaspar de Portolà Rovira**, nascut a Os de Balaguer (Lleida) l'any 1716, qui explorà la costa americana del Pacífic i es convertí en el primer governador de Califòrnia. Al costat de la capella, s'erigeix una estàtua en honor de l'**escultor Subirachs**, construïda, tal com indica una inscripció, l'any 1678 pel seu avantpassat

Gaspar de Portolà Pont. Una estàtua idèntica recorda a l'explorador a la ciutat californiana de Monterrey. En un passeig pel poble, sorprenen al visitant les divertides **estàtues de vaques** que ens amenitzen el recorregut. Al costat de la rotonda de sortida (direcció Vielha), trobem el **monument a Taro**, la festa que se celebra la **nit de Sant Joan**, el 23 de juny, declarada **Patrimoni Immaterial de la Humanitat** per la UNESCO (2015). A uns 10 minuts caminant per un camí de vianants, arribem a les noves **piscines termals** d'Arties, situades al costat de l'antic edifici (actualment en ruïnes) dels originals banys termals d'aigües sulfuroses construïts l'any 1817.

27 GESSA

Vila Florida. En aquesta bonica població amb vistes al **bosc d'avets de Mont Romies i la glacera del pic de l'Aneto** es conserven diverses cases antigues dels segles XVII i XVIII. Entre d'altres, destaca el **Çò de Ròsa**, una casa senyorial amb torre d'angle i finestres renaixentistes. A l'altra banda de la plaça es troba l'**església parroquial de Sant Pèir**, amb la seva **torre-campanar** massissa de finals del segle XVI, d'un caràcter eminentment defensiu.

A la part més alta del poble comença un camí que, pujant ràpidament, ens porta fins a l'ermita de **Sant Martí de Corilha**, situada a 1.880 metres d'altitud en una posició impressionant: penjada damunt d'un penya-segat, al barranc profund homònim. A l'interior i darrere de l'altar, s'obre una petita gruta a la roca. Una llegenda atribueix el seu origen a l'aparició de Sant Martí, qui ordenà als veïns de Gessa de construir-li un oratori en aquest inhòspit lloc a canvi de salvar-los de les tempestes que patien.

28 SALARDÚ

Vila Florida. Situada al capdamunt d'un promontori, a la confluència dels rius Garona i Unhòla, trobem Salardú, capital del municipi de Naut Aran, a l'extrem superior de la Vall. Es tracta d'un poble de carrerons estrets i costeruts que culminen a l'**església de Sant Andreu** (RR d'Aran), presidida per la seva imponent **torre-campanar octogonal gòtica**, adossada a l'església i rematada amb una afilada agulla de pissarra, la qual és un bell **exemple de la transició del romànic al gòtic** i hi destaca la **portalada monumental**, obra del romànic tardà. El seu interior amaga la talla del **Crist de Salardú**, una obra mestra de la imatgeria romànica (segle XII) i una imatge molt venerada. Un magnífic **conjunt pictòric renaixentista** dels segles XVI-XVII decora

els murs. De les restes del **castell** que en el passat envoltava l'església, es conserva una de les seves torres d'angle darrere dels absis. Als afores del poble i a la riba oposada del riu Garona, es pot visitar la **Mòla de Salardú**, un antic molí hidràulic de farina, que es conserva en molt bon estat i actualment és un museu.

El **PyrenMuseu** ofereix un recorregut per la història del pirineisme, que permeté descobrir les altes valls dels Pirineus.

A la **Plaça Major** trobem una de les cases més antigues de la vil·la, el **Çò de Lanhèu**, la **font**, construïda l'any 1805, i una **estàtua d'un senglar**, símbol del poble.

29 UNHA

Vila Florida. Al peu de l'escarpat Pui d'Unha i situat damunt d'un monticle, aquest petit poble prop de Salardú (1 km) i recentment vinculat a ell per una passarel·la sobre el riu Unhòla, gaudeix d'esplèndides **vistes a la glacera i als pics del massís de la Maladeta**. També és un dels pobles que millor ha suportat el pas del temps, com ho demostra la seva **església parroquial de Santa Eulària** (RR d'Aran) (segle XII) d'estil romànic i planta basilical, amb decoració llombarda als absis. L'interior conserva un sorprenent i variat **conjunt de pintura mural** de diferents estils i èpoques, des de les pintures romàniques de l'absis central (meitat del segle XII) fins a les **representacions renaixentistes (segles XVI-XVII)** de les Virtuts, d'Adam i Eva i de Sant Sebastià al mur meridional de la nau, passant pels conjunts **gòtics** de la Passió de Crist i de Sant Germà (segle XV) al mur nord.

És sorprenent l'inusual **teulada de base bulbosa del campanar octogonal** construït a finals del segle XVIII que destaca per sobre de l'harmonios conjunt urbà, entre el qual es troben algunes cases senyoriales com el **Çò de Brastet** (1580), situada a l'entrada del poble, amb torretes d'angle, sageteres i altres elements defensius. El **Musèu dera Nhèu**, establert al **Çò de Baile**, una altra casa de finals del segle XVI, ens mostra la importància de la neu a la vida quotidiana de la Vall i la seva evolució.

També cal destacar el petit i ben conservat **molí fariner**, situat a l'entrada del poble i al costat del riu Unhòla.

30 BAGERGUE

Situat a 1.490 m d'altitud, al municipi de Naut Aran, és el poble més alt de la Vall, nominat a **Vila Florida** i, des de 2019, un dels **pobles més bonics d'Espanya**. Al seu barri antic, entre moltes altres cases d'arquitectura popular, destaquen el **Çò de Menginat** (segle XIX), amb escut damunt la porta i rellotge de sol a la façana, un dels pocs que hi ha a la Vall d'Aran; i l'interessant **Museu Eth Corrau**, que conté més de 2.500 objectes relacionats amb l'activitat agrícola i ramadera tradicional, així com amb la vida quotidiana fins a mitjans del segle XX.

La seva església parroquial de **Sant Fèlix** (RR d'Aran), és de construcció romànica, encara que ampliada als segles XVII i XVIII, quan es van afegir dues capelles laterals i el campanar octogonal. El seu interior alberga una **rèplica de la creu romànica** que actualment es troba exposada al Museu Nacional d'Art de Catalunya (Barcelona), obra del pintor Agustí Masvidal; una **estela funerària tardo romana** (segle IV o V dC) que funciona com a peu de l'altar major, així com diversos retaules barrocs (segles XVII-XVIII).

Hormatges Tarrau: Formatgeria on s'elaboren 5 tipus diferents de formatges i on es pot visitar i gaudir d'una petita degustació. A un quilòmetre cap al nord, pujant per la vall del riu Unhòla, val la pena visitar l'**ermita de Santa Margalida**, en un paratge privilegiat d'excel·lents prats de pastura. Per aquest mateix lloc transcorre el sender de gran recorregut GR 211, el circular de la Vall d'Aran.

31 TREDÒS

Vila Florida. Situat a l'extrem superior de la vall principal, entre Salardú i Baqueira, al costat del riu Garona, està presidit per la gran **església de Santa Maria de Cap d'Aran** (RR d'Aran), un antic santuari marià d'estil romànic construït en successives etapes, entre el final

del segle XI i el principi del segle XIII. Té una petita **cripta**. Embelleixen els murs d'aquesta impressionant església les pintures de diferents **èpoques**, encara que els magnífics frescos romànics de l'absis es troben avui al **Metropolitan Museum de Nova York**.

A l'altre vessant de la muntanya i als afores del poble, hi ha la petita **església de Sant Estèue**, també d'origen romànic.

32 BAQUEIRA

Aquest centre urbà de nova creació sorgí de la inauguració de la prestigiosa **estació d'esquí de Baqueira-Beret** al desembre de 1964. Té una església d'estil contemporani, dedicada a la Verge de les Neus. També destaca el **Circuit de Baqueirola**, on es poden observar diferents varietats d'arbres plantats al llarg de tot el nucli.

33 MONTGARRI

Més enllà de la gran plana del Pla de Beret i ja situat al vessant mediterrani, es troba el **santuari marià de Montgarri**, en un bell paratge muntanyenc i al costat del riu Noguera Pallaresa. Tot i que l'edifici actual és del segle XVIII, la seva fundació es remunta als anys 1117-1119 quan, segons diu la tradició, es descobrí miraculosament una imatge de la Verge Maria.

De l'església primitiva es conserva la **porta romànica** tapiada i recentment restaurada, a la primera capella lateral esquerra des de l'entrada de l'església.

El **recinte del santuari**, que està protegit per un mur, comprenia, a més de l'església, una rectoria, un hostel, corrals i pallers.

Després d'anys de romandre abandonat, s'ha restaurat l'antiga rectoria i s'ha transformat en un **refugi de muntanya** que, donat que es troba a prop de l'estació d'esquí de **Baqueira Beret**, està en funcionament tant a l'estiu com a l'hivern.

Terçons de la Val d'Aran

Torisme Val d'Aran

VIELHA

Sarriulèra, 10 / 25530 Vielha
Tel. (+34) 973 64 01 10
o.torisme@aran.org

TOULOUSE

39 rue Pharaon / 31000 Toulouse
Tel. 0033 5 34 33 76 30 /
06 47 44 30 66
toulouse.aran-baqueira@aran.org

SALARDÚ

Trauèssa Balmes, 2 / 25598 Salardú
Tel. (+34) 973 64 51 97
o.s.torisme@aran.org

Estiu

ARTIES (+34) 608 50 37 59
BOSSÒST (+34) 973 64 72 79
LES (+34) 973 64 73 03

#Val_daran

**Conselh Generau
d'Aran**

foment

